

- короткочасне перебування (транзит) туристів у громадській сфері;
- незадовільний рівень участі громади у виставкових заходах та презентаціях (регіональних та всеукраїнських);
- відсутність якісної фото- та відеопродукції для громади;
- відсутність бачення перспектив та напрямків розвитку туризму в громаді;
- відсутність узгодженості дій між організаторами та графіки заходів тощо.

Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для територіальних громад. Використання цифрових платформ для інтерактивних карт, систем онлайн-бронювання, віртуальних турів, а також для популяризації туристичних об'єктів дозволяє зробити громади доступнішими для відвідувачів та інвесторів. Цифровізація також сприяє прозорості управління ресурсами і підвищує ефективність використання фінансового та людського капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Сфери впливу природно-рекреаційних ресурсів на розвиток територіальних громад для зміцнення місцевої економіки

Сфера впливу	Можливості	Результати для громад
Економічна	Залучення туристів, створення нових робочих місць, розвиток підприємництва.	Зростання місцевих доходів, зменшення рівня безробіття.
Соціальна	Підвищення якості життя через доступ до рекреації, розвиток локальних культурних ініціатив.	Соціальна згуртованість, покращення демографічної ситуації.
Екологічна	Охорона природних ресурсів, розвиток екотуризму.	Збереження біорізноманіття, мінімізація впливу на екосистеми.

Примітка: самостійно сформовано

Відтак, природно-рекреаційні ресурси є не лише потужним активом, але й стратегічним інструментом для досягнення сталого розвитку територіальних громад. Їх ефективне використання потребує інноваційних підходів, цифрових рішень та інтеграції у локальні стратегії росту. Завдяки міжсекторній співпраці, комплексному плануванню та прозорому управлінню громади можуть максимально ефективно реалізувати свої можливості, забезпечивши довгострокову стійкість та стабільність економіки, суспільства й екології.

Перелік використаних джерел:

1. Барвінок Н. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу і туристичної інфраструктури Гайворонської та Завалівської територіальних громад Кіровоградської області. *Економічні горизонти*. 2023. № 2 (24), С. 4-20. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281149](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281149)
2. Гуцал Л.А., Шоробура І.М. Формування туристичної привабливості територіальних громад в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2356/2277>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-47>

УДК 332.146 (477)

Яворський Андрій

аспірант кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Andrii Yavorskyi

Postgraduate Student of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

МАЙБУТНЄ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: РОЗУМНІ ТЕРИТОРІЇ

FUTURE OF COMPETITIVENESS: SMART TERRITORIES

Під розумними територіями будемо розуміти регіони, охоплені концепцією смарт-спеціалізації, яка забезпечує їм сталий поступальний розвиток, чітку спеціалізацію та мобілізацію всього потенціалу регіону для впровадження інноваційних рішень, що дозволить збудувати або відновити та розвинути сильні сторони регіону та забезпечити його конкурентоспроможність. Ще у 2005 р Концепцію смарт-спеціалізації територій «Знання для розвитку» розробила рада дослідників ЄС.

Як відзначено в цьому документі, «смарт-спеціалізація» – це концепція розумної спеціалізації в сфері інноваційної політики, інструмент для визначення й побудови теперішнього та майбутнього становища регіону, що ґрунтується на знаннях і враховує такі принципи [4]:

1) впровадження смарт-спеціалізації передбачає проведення великої кількості досліджень та інновацій, які створюють конкуренцію і дають змогу використати ефект масштабу та поширення;

2) конкуренція в європейських країнах і регіонах у тих самих галузях наукових досліджень та економіки може призвести до відсутності очікуваного результату через відсутність економії від масштабу і відповідної критичної маси перетворень інноваційного характеру;

3) сутність визначення поняття смарт-спеціалізації визначають технології загального призначення, які характеризуються тим, що є повсюдно і застосовуються у багатьох галузях людської діяльності, а їх використання вимагає додаткових інвестицій у певних секторах;

4) впровадження смарт-спеціалізації має полягати у «підприємницькому процесі» навчання, який виявлятиме галузі науки і техніки, в яких регіон або держава зможуть бути лідером в Європі та світі.

Р. McCann, R. Ortega-Argilés відзначають, що «смарт-спеціалізація» – це інноваційний підхід, розроблений для стимулювання економічного зростання, а також створення нових робочих місць, що зрештою дозволяє кожному регіону в Європі не лише визначити свою конкурентну перевагу, але й розвивати та використовувати її [2].

Ми переконані, що головним бенефіціаром, а, отже, і рушієм процесів смарт-спеціалізації повинні бути підприємці. Звичайно, при підтримці державних та регіональних інституцій, особливо тих аспектів, які стосуються нормативної бази, відкритості інформації, забезпечення необхідної інфраструктури, дешевого державного фінансування тощо.

В сучасних умовах можна стверджувати про неабияку актуальність концепції розумного регіону (смарт-спеціалізації) для України, особливо у після-воєнний період відновлення регіонів.

Як і кожна інноваційна ідея, смарт-спеціалізація зіштовхується із багатьма викликами, серед яких: інерційний супротив державних структур, місцевих еліт, регіональні корупційні зв'язки, недоліки або відсутність інфраструктури, недостатня цифровізація процесів, дорогі чи малодоступні фінансові ресурси.

Проте, насправді, дієвої альтернативи розвитку не існує. Так, взаємозв'язок смарт-спеціалізації регіонів та конкурентоспроможності описано у праці [3], зокрема, йдеться про те, що смарт-спеціалізація, як стратегія, стане важливою рушійною силою розвитку територій.

В умовах відновлення, у післявоєнний період в Україні, у програмах розумної спеціалізації регіонів нам не варто зосереджуватися на надлишковій спеціалізації територій, а також дозволити регіонам розвиток без екстра диверсифікації ризиків у кількох пріоритетних напрямках.

Взаємозв'язок впливу стратегії смарт-спеціалізації зі сталим розвитком досліджується і в українських джерелах. Так, історичну ретроспективу впровадження на регіональних рівнях в Україні даної стратегії описує та систематизує Слинько М. Ю. Автор виокремлює такі характеристики оцінювання: фінансове та інвестиційне забезпечення, інноваційний потенціал, інноваційна активність стейкхолдерів, інтенсивність реалізації проектів та інноваційна результативність [1].

Отже, у післявоєнний період відновлення та побудови конкурентоспроможності держави нам необхідно, зокрема, зосередитися на концепції смарт-спеціалізації регіонів як підґрунті для ведення розумного управління та розумного бізнесу, що дозволить забезпечити сталий розвиток територій.

Перелік використаних джерел:

1. Слинько М. Ю. Нормативне підґрунтя реалізації смарт-спеціалізації в регіонах України. Збірник наукових праць ЧДТУ. 2021. Випуск 61. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.61.2021.236192> (дата звернення: 17.10.2024).

2. P. McCann, R. Ortega-Argilés Smart specialisation, regional growth and applications to EU cohesion policy. IEB Working Paper, 2011. № 14. P. 1–32. URL: <http://hdl.handle.net/2445/116560> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Alexandra Polido, Sara Moreno Pires, Carlos Rodrigues, Filipe Teles, Sustainable development discourse in Smart Specialization Strategies, Journal of Cleaner Production, 2019. Volume 240. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118224> (дата звернення: 07.11.2024).

4. Бжуска Я., Пика Я. Розумна спеціалізація регіону. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Логістика. 2012. № 749. С. 362–366.